

• TV •

TV-BOOM

[CLIC, SEPTEMBER 1990]

VI STÅR INFÖR tidernas TV-boom. Aldrig tidigare har det funnits tillgång till så många nya kanaler, aldrig tidigare har utbudet varit så stort. Super Channel och MTV, TV3 och TV4: för de som växer upp i dag är detta inte något exklusivt man möjligen kan få en glimt av när man bor på hotell. *Alla* har numera kabel-TV – faktiskt snart vartannat svenskt hushåll.

Och än mer TV lär det bli framöver. Mer program. Mer TV-apparater. Mer tidningsrubriker om journalister som hoppar av till nystartade TV-kanaler.

I takt med denna TV-explosion höjs också fler och fler varningsröster. »TV-tittandet hindrar oss från att umgås.« Det är en vanlig variant. »TV-tittandet förstör våra barn.« Det argumentet har vi hört ända sedan 70-talet.

Men är TV egentligen så farligt? Hindrar det oss verkligen från att umgås? Förstör TV verkligen våra barn? Och, vilket är kontentan av TV-motståndarnas argument, var det verkligen bättre förr?

Det finns skäl att tvivla.

Jämför till exempel med tiden före 1936, då den första offentliga TV-sändningen gjordes från Alexandra Palace i London till cirka etthundra olika TV-mottagare.

Tänk er en pre-TV-familj från den tiden. Tänk er sedan fyra personer som sitter i en soffa och stirrar rätt in i en sprakande brasa.

Måttligt inspirerande.

Och måttligt allmänbildande.

För faktum är att utan denna uppfinning så hade vi sannolikt varit dummare och tråkigare.

Vad hade vi till exempel vetat om tigrarnas parningslekar utan Jan Lindblad? Vad hade vi vetat om exotiska djungler över huvud taget? Och vem hade lärt oss vissla signaturen till *Hylands Hörna*?

Tänker man tillbaks på sitt liv med TV (född 1963 tillhör man tveklöst den generation som amerikanska forskare kallat för »TV-baby«-generationen) är det många trevliga minnen som dyker upp.

Alla dessa lördagskvällar med *Columbo* och *Kojak*. Sena julaftonsnätter med gammal svartvit Cary Grant-film när ögonen slutat tindra och julnötterna är knäckta.

Saltkråkan . . .

High Chaparral! . . .

För att inte tala om all TV som man glott på utomlands.

En gång såg jag en tre timmar lång debatt på grekisk TV. Jag förstod inte ett ord, men familjen som ägde restaurangen släpade plötsligt fram en gammal svartvit apparat mitt ute på verandan och eftersom alla andra verkade bli så engagerade så blev jag det också.

Det är helt enkelt sånt man minns.

Eller ta TV:s ovärderliga funktion som »umgängesmuzak«. Hur ofta har man inte gått omkring i hemmet med rösterna från TV:n som sällskapligt bakgrundssorl?

Man kan även använda TV:n till olika mer eller mindre vetenskapliga tester. En god vän, som föredrar att vara anonym, berättar att han i tonåren brukade försöka suppa i kapp med *Arvingarna*.

»Eftersom det var den serie där det dracks mest tänkte vi att det kunde vara en lagom utmaning. Sagt och gjort, vi fixade fram sprit, och tog var sin grogg så fort någon i TV-serien gjorde det. Men det höll aldrig mer än till halva avsnittet, redan då var man komplett redlös.«

Liknande experiment genomfördes också till *Dallas*.

»Men det föll på att vi aldrig kunde enas om vad de drack på Southfork-

frukostarna. Var det Bloody Mary, eller var det bara ren tomatjuice? Det blev dessutom slagsmål om vem som skulle vara Sue Ellen.«

Som underlag till denna artikel utförde artikelförfattaren ett experiment av det mer seriösa slaget. Jag gick visserligen inte lika grundligt till väga som vissa forskare i ämnet, men en slumpvis utvald söndagskväll tillbringade jag tio timmar framför TV:n hos ett par slumpvis utvalda (näja) bekanta som är så lyckligt lottade att de har kabel-TV.

Jag satt där bänkad framför TV:n från 14.00 till 22.00, och jag tittade oavbrutet.

Jag till och med åt framför TV:n. Reglerna var sådana att jag endast fick göra avbrott för korta toalettbesök, och hela tiden antecknade jag allt jag såg, allt jag lärde mig.

Följande är ett utdrag från protokollet:

14.00 – 15.00

En mjukstart med en snabbinventering av alla kanaler: TV1, TV2, TV3, ryska Horizont, franska TV5, CNN, MTV, Super Channel, Lifestyle, Screen Sport, Eurosport, FimNet, SF Succé, Nordic, Discovery. . . Det finns sammanlagt femton kanaler att välja mellan och det är rätt kul att sitta där ett tag och vara diktator över tillvaron. Allt som är tråkigt har inte en chans. Bort, bara bort! Fastnar till sist en halvtimme framför sportkanalen Screen Sport som visar baseboll. Det är *Minnesota Twins* mot *New York Mets*. Halvkul.

Mot slutet av timmen jämför vi pausbilder. TV3:s fantasilösa får tummen ner. Kanal 9, som egentligen bara visar reklam för Stjärn-TV-nätet är en »rip off« från text-TV men har rätt bra muzak i bakgrunden. TV2:s klassiska testbild är inte dum. I en minut är den bara snygg, stirrar man intensivt på den i fem minuter kan den få smått hallucinatoriska effekter. »Far out!«

Men allra snyggast är pausbilden för finska YLE. Klockrena former. Som gjort för ett skivomslag.

15.00 – 16.00

Det vankas nyheter. Först BBC, som är den verkliga pärlan för alla med kabel-

TV. Deras Southeast-nyheter är så brittiskt någonting kan bli. »We'll give you more news from the congress at the nine o'clock news.« Nyhetsankaret ler sedan brett mot reportern. »And what about the weather forecast for tomorrow?«

De allra mest rutinerade nyhetsuppläsarna finner man dock på amerikanska CNN. Deras övergångar från inslag till inslag är ett under av proffsighet och finslipad artighet.

Höjer nyhetsankaret på överläppen en millimeter handlar det om simpla truppflyttningar. Höjer han/hon på läppen två millimeter har Castro bivit skjuten eller så har Stephanie av Monaco blivit gravid. Rycker läppen uppåt nästan en halv centimeter, då är det dags att ducka bakom soffan.

Bäst är det ändå när reporterna hela tiden adresserar varandra med förnamnet. »And here is Janet, in the desert in north Liberia.« En liten ruta fälls in i högra bildhörnet. En sammanbiten reporter i lagom »casual« dress gör sedan allt för att överrösta vinande ökenvindar och alla de tjoande svarta barnen i bakgrunden. »Thank you, Sam. Well, the situation here seems to be quite confused at the moment . . . «

Vad slår TV i sådana ögonblick?

16.00 – 17.00

Etnisk långfilm på Horizont. *Skogsvioler* från 1988. Fotot är konstnärligt gröngult och några män sitter och svettas i något som förefaller vara ett skjul. Ibland går de ut ur det förmodade skjulet och springer omkring i någonting som vi antar vara en skog. Några skogsvioler syns dock aldrig till.

Vad slår TV i sådana ögonblick?

Det mesta tycker värdinnan.

Matpaus med enstaka MTV-glimtar till pastan. (En gäst anländer. »Och vad i hela friden håller ni på med?«)

17.00 – 18.00

Tecknat på TV3. Först *Bumbibjörnarna* med danska röster och, som väl är, svensk text. Enstaka fraser fastnar i minnet.

BUMBIBJÖRN 1: Ska vi segla med min båt, Guggi?

BUMBIBJÖRN 2: Det är en sjöorm, din sillskalle.

Därefter någon mycket illa tecknad Joakim von Anka-story (troligtvis italiensk). Walt Disney hade gråtit. Vi försökte.

Därefter: Finsk dambowling! Tytti mot Anikka på YLE. Tytti har 209 poäng, Anikka 189. Båda har gigantiska svettgula skjortor på sig. Tyttis har dessutom ett blågult sicksackmönster.

Värdepåret börjar resignera. »Måste du verkligen se på TV hela tiden? Det börjar faktiskt bli lite jobbigt det här.« Den tillfällige gästen ger upp och går hem.

18.00 – 19.00

Naturprogram. Såväl sällskapet som entusiasmen återvänder. En inföding poserar med en tallrik i underläppen. Värden: »Det där måste vara någon av Stings polare. Alla hans vänner i den där Amazonas-videon går omkring med fat instoppade under läppen.«

Därefter en nattbild över djungeln. Speakererösten: »När det mörknat kommer fladdermössen. Inte de vanliga insektsätande fladdermössen, utan en art som specialiserat sig på att äta fisk.«

Och det är just vad fladdermössen sedan gör. Stort jubel i TV-soffan.

Undertecknad imponerar sedan på sällskapet genom att avslöja att jag faktiskt känner en som läser speakertexter till Discovery-program.

Hon går till London-studion ett par gånger i veckan och står sedan på en pulpet och läser högt mot en TV-skärm. Är hon på bra humör kan man ibland övertala henne att läsa några gravallvarliga rader privat. Exempel: »Det näringsrika vattnet gör att väldiga fiskstim kan bildas.«

19.00 – 20.00

Efter en stunds kanalinventering kommer vi rätt in i *Vi i femman*. Tre nervösa elvaåringar inne i en bur tittar på varandra. En av dem harklar sig och säger: »På A säger vi *Jesus*, på B säger vi *ren*.« Domaren säger »Ett rätt«, och vi försöker förgäves komma på vad frågan har varit. Fråga A bör väl ha

varit något i stil med »Nämn huvudrollsinnehavaren i den kända boken Bibeln.« Men fråga B . . . ren???

(Ännu ett mysterium att grunna över i livet.)

När det är dags för en liten truddelutt, då de bägge lagen ska byta sida, upptäcker vi dock till vår förtvivlan att man bytt ut den, som vi trodde, evige *Vi i femman*-pianisten Janne Lucas. Varför, varför?

Värdinnan blir nostalgisk och minns: »Jag har nästan träffat Janne Lucas en gång. När min familj var ute och åkte bil i Göteborg för femton år sedan såg vi att det var familjen Lucas som satt i bilen framför. Vi tutade glatt, och de tutade faktiskt tillbaka!«

20.00 – 21.00

Nu börjar det bränna till. Det är flera bra filmer på långfilmskanalerna, och BBC och Super Channel laddar upp med sina stora publikdragare för kvällen.

Till och med TV1 och TV2 börjar vakna till liv.

Men valet faller ändå på TV3 och *Pantertanter*.

Pantertanter är en amerikansk sitcom [situation comedy], och om man älskar *Skål*, *Taxi*, *Murphy Brown* – jag ser allt – då står man ut även med *Pantertanter*.

Kvällens avsnitt är ovanligt blekt, men det är rätt kul när en av pantertanterna tvingas till Mr HaHa på födelsedagskalas. Mr HaHa är en clown som ordnar kalas på beställning. Till gästernas förtjusning sjunger han sedan Mr HaHa-sången och bjuder på Mr HaHa-tårta innan han avlossar Mr HaHa-skrattet.

Så fort Mr HaHa försvinner blir det dock rätt trist igen.

21.00 – 22.00

Stor final. Eftersom vi lovat oss själva att möta omvärlden igen prick klockan 22.00 (utgång), blir det ett intensivt tryckande på fjärrkontrollen för att hinna se så mycket som möjligt innan tio oförglömliga (i alla fall relativt) timmar framför TV:n är till ända.

Det blir mycket MTV, lite *Aktuellt* och nästan en hel kvart framför japansk tv (från vilken många kabelnät provsänder några timmar varje kväll) där en programledare visar hur man tillverkar speldosor. Roligt!

Till sist kan det vara på sin plats med en liten utvärdering.

Var det värt besväret? Var tio timmar framför en tv en upplevelse man kommer att minnas?

På fråga A svarar vi »Ja«, på fråga B svarar vi »Ja, förmodligen«.

För visst fungerar TV:n som ett fönster mot världen. Man får se saker man aldrig sett förut, och man får lära sig saker man tidigare inte hade en aning om.

Kan man till och med påstå att man har någon konkret nytta av det man sett?

Ja, faktiskt. Efter en studie av mina anteckningar kom jag fram till åtminstone fem helt nya kunskaper – fakta som kan vara värt att droppa vid middagar och dylikt.

Som till exempel:

1. -Janne Lucas har sparkats från *Vi i femman*.
  2. -Det finns fladdermöss som äter fisk.
  3. -*Skogsviol* är en av åttioalets intressantaste filmer (användbart på till exempel Lido).
  4. -Tecknad film är en hotad konst.
  5. -Castro har inte blivit skjuten.
- Vad mer kan man begära av tio timmar av ens liv?

SOFFANS BETYDELSE

[EXPRESSEN, FEBRUARI 1991]

VARFÖR ÄR TEMPOT i amerikanska komediserier alltid mycket högre än i svenska och engelska serier?

Varför duggar amerikanernas skämt så mycket tätare?

Efter en längre tids studier kan nu TV-sidan avslöja amerikanernas två stora fördelar.

1. -De har svängdörrar mellan rummen.
2. -De har avskaffat hallen vid ytterdörren.

Denna analys kan kanske vid en första anblick verka något svag i bevisföringen, men jämför man några amerikanska komediserier märker man att nästan alla är uppbyggda på exakt samma sätt.

Ta *Cosby*, *Alf* och *Roseanne*. Eller ta *Fem i familjen* och *Pantertanter*. Dessa serier handlar om familjer som knappast kunde vara mer olika – även om man ibland förbryllas av likheterna mellan åldringen Sophia i *Pantertanter* och den Bee Gees-fönade E.T.-varelsen från planeten Melmac. (Är det manne samma person som skriver deras lika dräpande repliker?)

Men det märkliga med dessa fem totalt olika familjer är att de alla faktiskt bor i näst intill identiskt lika hem.

Det är alltid ett stort, för att inte säga gigantiskt, vardagsrum, som fullständigt dominerar hemmet. I mitten av detta rum finns det också alltid en tresitsig soffa (alltid mjuk, ofta grön), och ungefär hälften av allt som händer i serien utspelar sig inom cirka fyra meters omkrets från just denna soffa.

På vänster sida om detta vardagsrum, eller ibland höger sida, ligger husets näst mest använda rum – köket. I vissa serier, kanske främst *Roseanne* och i viss mån *Pantertanter*, avfyras det till och med fler skämt i köket än i vardagsrummet.

Och tvärsöver från köket sett, alltså i bortre kortändan av vardagsrummet, finns ytterdörren.

Det intressanta med denna ytterdörr är att det helt saknas någon form av hall. Folk öppnar dörren – och kliver sedan rakt in i hemmet. Det finns inte ens något ställe att hänga av sig ytterkläderna på. I *Pantertanter* [Miami] och *Alf* [Los Angeles] är det förvisso så varmt att folk inte har några ytterkläder, men i till exempel *Cosby* [New York] ser det ibland rätt underligt ut när Lisa Bonet kliver rätt in i handlingen iklädd skor som rimligen borde drypa av snö.

Den stora fördelen med denna »icke-hall« är emellertid att tempot höjs rejält. Så fort handlingen börjar sacka skickar man bara in en ny figur genom ytterdörren och, voilà, skämtet kan idisslas ytterligare några minuter.

Jämför detta med liknande komediförsök som gjorts i Sverige, där folk först måste stå och böka i hallen innan de kan komma in i handlingen. I dessa kabeltider hinner ju folk byta kanal innan de agerande ens fått av sig stövlarna.

Samma tempohöjande effekt har även dörren ut till köket. Denna dörr, som i tio fall av tio är en svängdörr, har faktiskt en så stor del i handlingen att den borde få »credit« i eftertexterna.

Ty hur många effektfulla uttåg har inte mamma Huxtable gjort genom sin köksdörr? Hur många gånger har inte Alf svängt upp dörren och satt fart på handlingen med en förkrossande »one liner«? Och hur skulle manusförfattarna till *Pantertanter* över huvud taget kunna få ihop sina avsnitt om inte Blanche, Rose och Dorothy nonchalant kunde buffa upp köksdörren och byta rum när de varit elaka mot varandra?

Förutom av köket och vardagsrummet begagnar sig varje nämnd serie även av ett antal reservrum (*Alf* har till exempel garaget), samt ett par alternativa möjligheter att lämna handlingen (*Cosbys* trappa upp till övervä-

ningen är ett genidrag), men annars är det uteslutande kring dessa två rum som allting faktiskt kretsar.

Skål, då? Den serien faller väl ändå utanför ramen?

Nja, egentligen inte.

Visserligen är spelplanen här en offentlig bar i stället för ett privat vardagsrum, men man utnyttjar den på nästan exakt samma sätt. På vänster sida finns en ytterdörr (utan hall) och på höger sida finns en svängdörr som leder ut till ett mindre rum, lämpat för mer personliga konflikter. I *Cosby*, *Alf & Co* är det rummet ett kök. I *Skål* är det Sams [Ted Dansons] gamla kontor.

Och vad är egentligen själva baren i *Skål* om inte ett surrogat för den obligatoriska mjuka soffan?

För övrigt anser jag att inledningsavsnittet i nya omgången av *Skål*, det avsnitt där femgetingvarelsen Kirstie Alley presenterades, tillhör det bästa som sänts i TV. Någonsin.

SNABBKÖPSRALLY

[EXPRESSEN, MAJ 1991]

VAD KOSTAR ETT storpack med mjukost? Är en burk ansjovis dyrare än en tandkrämstubb? Finns det rutiga disktrasor?

Att det går att göra stor TV-underhållning av sådana ämnen förefaller kanske en smula osannolikt.

Men faktum är att amerikanska *The Supermarket Sweep*, där de tävlande förutsätts kunna allt om mjukost och rutiga disktrasor, faktiskt utklassar alla andra frågeprogram.

Den något märkliga kabelkanalen *Lifestyle* erbjuder rätt sällan program värda att programmera videon för, men varje vardagsförmiddag klockan 11.00 sänds *The Great American Gameshows*, ett program alla borde se; inte minst våra svenska kanalchefer.

Under detta utfyllnadsblock sänds en del halvnya och halvgamla amerikanska TV-frågesporter, de flesta av dem fullständigt hjärndöda, men en av dem, *Supermarket Sweep*, är så genialisk att man häpnar.

Tänk er en jättelik stormarknad, överfyllt av allt från 40-metershyllor med syltburkar till dignande diskar med prunkande morotsblast.

Tänk er sedan att man mitt i allt detta ställt upp tre olika lag bakom varsitt podium i form av en kassaapparat. Dessa lag testas sedan på sina kunskaper om olika livsmedel.

(»Vad tror ni om denna burk med Campbells hönsoppa?« frågar den Pepsodent-sponsrade programledaren. »Tror ni den är billigare eller dyrare än

denna spaghettisoppa från Felix?»)

De tävlande lagen, med minst en rejäl amerikansk husmor i varje, överväger sedan febrilt sinsemellan innan de slår på röd eller blå knapp.

»Piiieeppp! Piiieeppp! Rätt svar från Johnsons samt mr & mrs Smith som får tio bonussekunder vardera.«

Och publiken, som alla viftar med olika matvaror i händerna, fullständigt exploderar av hänförelse och spänning när klockorna därefter matar fram den intjänade tiden.

Första delen av programmet går nämligen ut på att samla på sig så många sekunder som möjligt. Under andra halvan av programmet – och detta tillhör det bästa jag sett i tv, någonsin – rusar sedan en person från varje lag runt i stormarknaden och försöker stoppa så många och så dyra varor som möjligt i en shoppingvagn.

Ju mer tid du har tjänat in, desto längre tid har du på dig i stormarknadsrallyt. Och den som slutligen lyckats få ihop en så dyr hög med varor som möjligt, det laget vinner.

Programledaren är i sitt esse under detta skede av tävlingen. Med hjälp av minst ett halvdussin olika kamerateam, vilka är utplacerade runt om i stormarknaden, ser han till att tittaren har uppsikt över minsta tandborste som de tre galningarna stoppar i sina vagnar.

»Och mr Johnson styr direkt mot frysdysken. En, två, tre, fyra, fem . . . Sex! Inte mindre än sex djupfrysade kalkoner av märket Donald's väljer han att packa ned. Ett mycket smart drag, kan det visa sig.«

Snabbt klipp. Kamerabyte.

»Men vad gör då mrs Smith under tiden? Oh dear, där var det allt bra nära att hon styrde rätt in bland Coca Cola-flaskorna med sin vagn. Puhh! Nu verkar det dock som om hon är på väg till disken för plåster och mediciner. Och sånt är, som ni vet, ganska dyrt. Ska mrs Smith lyckas dra ifrån med hjälp av några dussin flaskor med Johnson's schampo?»

Och ungefär så fortsätter det.

Supermarket Sweep är dessutom, liksom nästan alla andra amerikanska frågeprogram, vansinnigt skickligt redigerat.

Allt som ens liknar transportsträckor ryker vid klippbordet. På samma tid som det tar Staffan Ling och Arne Weise att sprätta upp vinnarens kuvert med »en veckas kanotpaddling i Närke«, så hinner programledaren här såväl överlämna en check på 30.000 kronor, göra en kort segerintervju samt återigen rabbla upp en massa firmanamn.

Det verkligt geniala med *Supermarket Sweep* är just denna fullkomliga orgie i produktnamn och prisuppgifter.

Genom att göra stor underhållning av något som egentligen är rena reklamfilmer slår man inte bara två flugor i en smäll.

Faktum är att man genom detta till och med lyckas utplåna en hel armé med flugor genom knappt ens en antydning till viftning.

För går det egentligen att göra mer kommersiell tv än så här?

Alla får maximal utdelning.

Tittarna, reklamköparna, producenterna.

Den tv-chef (med tillgång till reklam) som därför inte försöker göra ett svenskt *Supermarket Sweep* borde därför snabbt komma på ett bättre alternativ; särskilt som man ständigt snor alla sämre idéer från USA.

Och tänk vilka inkomster det skulle ge.

Med ett *Supermarket Sweep* som inkomstbringare skulle Lars Molin utan problem kunna göra *Tolv kärlekar*.

LÅNG DAGS RITT MOT NATT

[EXPRESSEN, NOVEMBER 1991]

FADERN ÄR ISKALL mot sin son. Sonen hatar fadern för att denne gift om sig. Faderns nya fru är förkrossad för att han vägrar ligga med henne. Sonen och faderns nya fru, som är jämngamla, fattar sedan tycke för varandra, men sonen dras med på horhus av faderns alkoholiserade bror.

En synopsis till en pjäs av Lars Norén?

Nej, bara ett typiskt avsnitt av *High Chaparral!*.

Det har varit en omskakande upplevelse att se om *High Chaparral!*.

Första gången denna västernserie visades, i slutet av sextiotalet och början av sjuttioalet, så framstod *High Chaparral!* mest som ett färg-TV-äventyr med massor av indianer.

Allt var action och pilar och kaktusar, åtminstone i en sexårig pojkes ögon.

När man nu tittar på avsnitten med vuxna ögon ter sig dock allt annorlunda. Indianerna är egentligen det minsta hotet mot ranchens överlevnad. De inbördes relationerna är betydligt giftigare – och kaktusarna kastar långa svarta skuggor.

I första avsnittet blev ranchägaren Big John Cannons fru mördad av indianer. För att rädda grannsämjan med den mäktige mexikanen Don Sebastian Montoyas tvingades Big John sedan, mot sin vilja, gifta om sig med dennes dotter; den undersköna Victoria.

Scenerna där Victoria först kom till High Chaparral, en ranch befolkad av cirka tjugo män, var oerhört laddade.

Iförd blodrött läppstift och iklädd en klänning som visade allt och lite till, bemöttes hon av genomborrande blickar från Buck Cannon, Big Johns bror, som kort efter mötet sjönk djupt ned i flaskan.

Den som tittade allra mest på henne var emellertid Billy Blue Cannon, Big Johns nu moderlösa son, som nu plötsligt såg en tänkbar älskarinna och en tänkbar moder i ett och samma klänningsliv.

Avsnittet slutade sedan med att Buck och Blue söp och slogs tillsammans med prostituerade på en saloon.

Tennessee Williams, ät ut ditt hjärta.

Andra avsnittet av *High Chaparral!* var ändå mörkare.

Victoria började nu öppet ifrågasätta Big Johns mandom eftersom han inte ville ligga med henne.

För att komma underfund med honom började hon bokstavligen rota i hans förflutna – och blev sedan ertappad av Big John när hon provade hans döda frus kläder.

Såväl Strindbergs kanariefågel som Noréns papegoja hade dött av vinddraget från den dörr Big John smällde igen när han bevittnade denna makabra scen.

Victorias bror, Manolito, lider ännu av djupa faderskomplex. Han tycks ha ständig prestationsångest (hittills har han inte utträttat något vettigt i hela serien) och halva fjärde avsnittet tillbringade han tillsammans med en prostituerad som han ömsom kysste, ömsom hotade med kniv.

Både Manolito och Buck är för övrigt konstant packade serien igenom.

När de dessutom ryggar tillbaka inför mötena med den inbundne Big John framstår de som inte så lite lika Eugene O'Neills bägge söner.

Ibland undrar man därför om inte *Lång dags ritt mot natt* hade varit en mer passande titel för denna reprisomgång av *High Chaparral!*.

VÅRA VÄRSTA BARN

[EXPRESSEN, MARS 1992]

FINNS DET NÅGRA snälla barn kvar?

Ja, men bara i svenska program.

De nya TV-barnen i USA blir elakare och elakare.

Det har hänt något med de amerikanska TV-barnen.

I de äldre serierna, som till exempel *Lucy Show*, hittade barnen ofta på allehanda bus. Snubbellinor kunde tejpas upp, ett och annat bord kunde vältas, det var ungefär allt. Men några riktiga elakheter, som till exempel grova förolämpningar, förekom inte.

Alla som sett TV3:s *Våra värsta år* vet att tiderna förändrats. Bud Bundy, 11, och Kelly Bundy, 15, är två av de elakaste barn som skådats. De förolämpar sina föräldrar, de förolämpar sina lärare, och de förolämpar framför allt varandra.

I ett avsnitt meddelade storasyster Kelly (förnämligt spelad av Christina Applegate) sin lillebror att han var så ful att han som vuxen bara skulle kunna få skyltdockor i säng.

Lillebror Bud brukar i sin tur deklarerat, ofta inför föräldrarna, att hans syster, eller »madrassen« som han kallar henne, inte kan hävda sig någonstans i samhället förutom i baksätet på en bil.

Den allra vassaste tungan i TV just nu tillhör dock Sara Gilbert som spelar mellandottern i *Roseanne*.

Med två vitsmaskiner till föräldrar, Roseanne Barr och John Goodman,

T V

borde hon egentligen inte få en syl i vädret. Darlene Conner, som hennes rollfigur heter, är dock minst sagt hårdhudad

Precis som Chico Marx var den ende som kunde prata omkull sin mamma. Darlene får nästan alltid sista ordet. Och de gånger hon inte får det fyrar hon av sitt Charles Manson-leende.

Den engelska journalisten Amanda Whittington har i en hyllningsartikel beskrivit Darlene Conner som »a one woman brat pack«, och den som sett henne göra mascara av sin mer pimpinetta storasyster förstår varför.

Det gemensamma för både Darlene i *Roseanne* samt Kelly och Bud i *Våra värsta år* är också att de alltid använder sin elakhet på ett konstruktivt sätt. Upptågen har alltid ett syfte, de skulle alla tre bli lysande politiker. Jämför med elaka barn och ungdomar i svenska TV-serier.

Från Carin Mannheimer till *Storstadsliv* är de elakaste barnen också alltid de minst intelligenta. De har snott mopeder, kastat hyvlar på träslöjdläroare och sedan blivit frälsta av en sykokonsulent i jeansjacka i sista avsnittet.

Darlene skulle aldrig sjunka så lågt.

Svenska elaka barn är heller inte särskilt välartikulerade. Att kasta in Darlene Conner eller Bud Kelly bland alla »fy fan vad taskig du är« i *Storstadsliv* skulle resultera i scener som gav serien sändningstid efter midnatt.

Men *Cosby*, då? Där är väl barnen fortfarande snälla?

Inte särskilt länge till.

Serien är nu inne på sin sista säsong i USA. Malcolm Jamal Warner, som spelar den genompräktige sonen Theo, verkar göra allt för att framstå som mindre präktig. Hans första roll utanför *Cosby* är som manlig gatpojke i en off-Broadway-uppsättning . . .

Malcolm Jamal Warner tänker också börja jobba som regissör, precis som Ron Howard, en annan gammal barnstjärna. Ron Howard började som den präktige Richie i *Gänget och jag* och är numera Hollywood-regissör bakom filmer som *Föräldraskap* och *Eldstorm*.

Kanske är detta till och med något slags trend.

Vad är oddsen på Coma som nästa Ingmar Bergman?

GATANS TELEVISION

[EXPRESSEN, APRIL 1992]

SKOTTLOSSNING. Skakande handkamera. Polissirener.

Nästan varje dag kan vi se blodiga TV-dokumentärer från ökända platser som Compton och Brooklyn.

Men inte på vita CNN eller TV3:s *Efterlyst*. De minst censurerade dokumentärerna från det svarta Amerika visas numera på MTV. Varje vardag klockan 19.00 visas programmet *Yo! MTV Raps Today*. Inramningen är rätt tramsig, med två ständigt filmande programledare på vitshumör.

Innehållet är dock raka motsatsen.

Ett exempel är Cypress Hill. Refrängen till deras stora hit, en låt med en melodihake så stark att låten just nu drar fullt på alla dansgolv, lyder »Here is something you can't understand / How I could just kill a man«.

Låten handlar om att döda en människa. Själva videon, halvsuddig och skakig som en dokumentärfilm, visar i stort sett hur det går till.

Cypress Hill har tagit sitt namn från Cypress Street i Southgate, ett område i Los Angeles fem minuter från Watts och South Central, där de också spelar in sina videor.

Precis som det understryks i refrängen har Cypress Hill inga förhoppningar om att någon ska förstå varför de rappar om att döda en människa. »Vi försöker bara skildra våra egna erfarenheter och vår egen vardag.«

De flesta, och bästa, videorna i den tyngre hip hop-genren bär allt oftare en dokumentär prägel. Det är alltid ett handlingsförlopp som skildras.

Brenda's Got a Baby med 2PAC berättar historien om tonåriga Brenda som blir gravid med sin farbror. *Mind Playing Tricks on Me* med Geto Boys visar hur gruppmedlemmarna slår en ynglings huvud mot en trottoar.

Miljöerna är alltid autentiska.

Den engelske journalisten John Williams har skrivit att de enda som numera skildrar gatans USA är hip hop-artister och deckarförfattare.

I sin bok *Into the Badlands*, där Williams intervjuar ett dussin nutida deckarförfattare, finns ett kapitel om författaren Eugene Izz, vars deckare delvis utspelar sig i Cabrini-Green i Chicago, ett ökänt område som också givit namn åt en hip hop-grupp.

Eugene Izz berättar att det blev problem när hans bok *Bad Guys* skulle filmas. När den påtänkte regissören William Friedkin [*French Connection*] kom till Cabrini-Green för att leta inspelningsmiljöer vägrade han att ens kliva ur bilen.

Den svarte deckarförfattaren Gar Haywood, som skriver just om Cypress Hills omgivningar i Los Angeles, säger i samma bok: »Föds man i dessa områden föds man utan framtid. Det handlar inte om att försöka förstå eller förlåta de här ungarna. Det handlar om att ifrågasätta varför denna typ av områden tillåts existera.«

Gar Haywood säger också att våldet i områden som South Central numera är så vanligt att de förlorat i nyhetsvärde.

Och de inslag från serien *Cops* som Hasse Aro visar i TV3:s *Efterlyst* kan inte kallas för reportage, eftersom det är polisen som styr kameran.

Yo! MTV Raps är därför, absurt nog, det enda program där miljöbilder från dessa områden regelbundet återkommer. Eller som Chuck D i Public Enemy en gång sagt: »Hip hop är de svartas CNN.«

Men går ändå inte Cypress Hill lite för långt? Riskerar inte en låt som *How I Could Just Kill a Man* att i slutändan bli våldsglorifierande?

Jämför man Cypress Hills bilder på ocensurerat gatuvåld med CNN:s censurerade bilder på prydligt träffsäkra missiler blir frågan rätt svår att svara på.

För vad är det egentligen som är våldsglorifierande? Att göra existerande